

Preek 10-07-2016

Lucas 10, 25-37

Lieve gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Wat moet ik doen om het eeuwige leven te beërven?

Dat is niet alleen de vraag van een wetgeleerde, die daarmee op Jezus afstapt.

Het is ook onze vraag.

Wat moet ik doen om in de hemel te komen?

Wat moet ik doen om mijn sterfelijkheid te overwinnen?

Er zijn tijden, dat die vraag zich onontkoombaar aan ons opdringt.

Als de dood ineens inbreekt in ons leven.

Natuurlijk weten we allemaal dat we sterfelijke mensen zijn, maar bij dat weten kunnen we niet elk moment van de dag stil staan. Dan zouden we geen leven meer hebben.

Zomaar ineens kan het besef er weer zijn. Als bij een bevolkingsonderzoek blijkt dat er iets niet goed is. Bij een ernstig auto-ongeluk. Als zomaar ineens een kerngezond mens in de kracht van haar leven sterft ...

Wij zijn als mensen zo kwetsbaar. Ons leven hangt aan een zijden draadje.

En dan, als ons dat overkomt? Als we er ineens mee geconfronteerd worden?

Met die bittere werkelijkheid van ónze sterfelijkheid?

Alle godsdiensten proberen met die vragen een weg te vinden.

Waar nu precies de wetgeleerde aan dacht, toen hij Jezus zijn vraag voorlegde, dat weten we niet.

Hij stelde zijn vraag om Jezus te verzoeken, zegt Lucas.

En hij gebruikt hetzelfde woord als eerder in zijn evangelie, als Jezus in de woestijn veertig dagen en nachten door de duivel verzocht wordt.

Ook heel indringende, existentiële vragen kun je met bijbedoelingen stellen.

Om iemands nieren te proeven. Wat voor vlees heb je in de kuip?

Om iemand pootje te lichten – op een inconsequentie te betrappen, zo dat je je verder niets van hem of haar meer hoeft aan te trekken.

Hoe dan ook, Jezus gaat serieus in op zijn vraag. Daarvoor raakt die vraag te diep aan wat zoveel mensen bezighoudt.

Jezus laat hem zelf het antwoord geven door hem een tegenvraag te stellen.

Wat staat in de wet geschreven? Hoe lees jij?

De wet, de regels die God aan zijn volk gegeven heeft om de weg te wijzen in het leven.

Om te midden van dwaalwegen en kronkelwegen het spoor te houden.

Tien woorden met daaromheen geboden en verboden voor zoveel concrete situaties: 613 in getal, 365 naar de dagen van het jaar, en 248 naar het aantal botten dat je lichaam bij elkaar houdt.

Hoe lees je ze? Naar de letter? Pas op, want voordat je het weet gaan letters heersen over mensen. Of naar de geest? Zo, dat je je laat leiden door de geest die door al die geboden heen waait?

De wetgeleerde geeft een mooi antwoord. Hij zegt hetzelfde als Jezus zelf elders in het evangelie zegt, als hij de geboden samenvat en helder aangeeft waar het op aankomt.

God liefhebben bovenal en je naaste liefhebben als jezelf.

Je hebt juist geantwoord, zegt Jezus, doe dat en je zult leven.

Even terzijde. Voor Jezus is het niet zo, dat het eeuwige leven pas begint als ons aardse leven ten einde is. Niet pas bij onze dood.

Bij eeuwig leven denkt Jezus in de eerste plaats aan een bepaalde manier van leven.

Zoals je van heel mooie muziek kunt zeggen: hemelse muziek; of van eten: een hemels gerecht. Hemels leven hier en nu op aarde.

In het Johannes-evangelie zegt Jezus: dít is het eeuwige leven, dat de mensen mij kennen.

Dat de mensen in nauwe verbondenheid met mij leven. Zich door mij laten inspireren en leiden.

Bij mij op adem komen.

Het eeuwige leven begint volgens Jezus hier en nu al. In de verbondenheid met hem.

En die verbondenheid, zegt later Paulus in zijn brief aan de Romeinen, die is zelfs door de dood niet meer stuk te krijgen. Niets kan ons scheiden van de liefde van God.

Je kunt het ook anders zeggen. Je leeft in die nauwe verbondenheid met Jezus door God lief te hebben en je naaste als jezelf.

De wetgeleerde is niet tevredengesteld. Hij vraagt door. Het antwoord is te simpel.

Wie is mijn naaste?

Misschien is dat voor ons niet de eerste vraag. Onze vraag vandaag is veelmeer: wie is God? Daarover verkeren velen in onzekerheid.

De oude beelden en voorstellingen over een almachtige-vader-God, waarmee ze zijn opgegroeid voldoen niet meer. Hoe zijn die te rijmen met het onvoorstelbare lijden en kwaad op de wereld?

In de ontmoeting met andersgelovigen rijst de vraag: wie is de ware God? Is het niet hooghartig te menen, dat de God van Israel de enige en ware God is?

En in ons eigen leven zoeken we naar sporen van God. Waar vangen we iets van Hem op?

Die vragen zouden wij graag aan Jezus voorleggen.

Op zijn vraag krijgt de wetgeleerde een onthutsend antwoord.

Jezus vertelt het verhaal dat we zo goed kennen. Over iets wat vandaag nog net zo gebeurt.

Een man is onderweg van Jerusalem naar Jericho. Een gevaarlijke weg, door kaal en onherbergzaam gebied.

Een prima gebied dus voor rovers om zich te verrijken ten koste van anderen.

Zij overvallen de voorbijganger, schudden hem uit en geven hem bovendien een pak slaag, zodat hij half dood langs de kant van de weg blijft liggen.

Wat Jezus hier schetst is van alle tijden. Soms is er een motief, maar heel vaak niet. Verveling, drank, drugs, messen en andere wapens maken van mensen monsters.

Toevallig komt er een priester langs. De ongelukkig man heeft geluk. Een dienaar van God en zijn volk komt langs. Maar de hoop verdwijnt snel als de priester in een wijde boog om het slachtoffer heen gaat. Zo ook als even later een leviet langs komt.

Waarom steken ze geen hand uit? Misschien om dezelfde reden die wij hebben om niet in te grijpen. Onzekerheid en angst. Wat gebeurt er als je je er mee bemoeit? Zitten die rovers niet achter een rotsblok te wachten op een tweede kans? Wie weet, heeft deze man zijn lot aan zichzelf te wijten.

Van een onverwachte kant komt er tenslotte hulp. Van iemand van wie je het níet zou verwachten. Een Samaritaan. Hij wordt door de Joden diep veracht, en die verachting is wederzijds.

Voor elke vreemdeling kan de Jood respect opbrengen, maar niet voor deze bastaarden, die hun bloed en hun geloof niet zuiver gehouden hebben.

Toch doet uitgerekend deze Samaritaan wat de beide Joden nalaten.

Hij wordt met ontferming bewogen.

Dat zijn woorden, die het evangelie vooral voor Jezus reserveert.

Als hij de scharen ziet, voortgejaagd en afgemat, als schapen die geen herder hebben, wanneer hij het Kyrië Eleison hoort uit de mond van twee blinden langs de weg en wanneer een weduwe haar enige zoon naar het graf brengt. Dan wordt hij met ontferming bewogen.

Dan roert het hem in zijn binnenste. Dan breekt zijn hart. Dan geeft hij als Messias uitdrukking aan de ontferming van God over de mens in zijn verlatenheid, schuld, ziekte en dreiging van de dood.

God kan het niet aanzien, dat de mensen er zo aan toe zijn.

Door de Samaritaan heen valt er een straal hoop vanuit de hemel over het ontluisterde leven langs de kant van de weg. Deze mens in zijn ellende wordt geholpen. Zijn wonden worden gewassen en verbonden. Hij wordt op het rijdier gelegd en naar de dichtstbijzijnde herberg gebracht.

Nu krijgt de wetgeleerde antwoord op zijn vraag. Een heel verrassend antwoord. Want luisterend naar het verhaal van Jezus komt de gedachte bij je op, dat de naaste degene is die op je weg wordt geplaatst. Hij heeft onze hulp en liefde nodig en ligt als het ware op ons te wachten.

Zo komen wij ze vandaag tegen, de mensen op onze weg. De asielzoekers, de thuis- en daklozen, de zwervjongeren in de grote steden, de ouderen, die zich thuis niet meer kunnen redden, maar voor wie geen opvang is.

De televisie legt ze allemaal bij ons op de stoep. Zo veel dat je er machteloos van wordt. Er over heen stapt en er aan voorbij gaat. Aan alle ellende. Het is teveel. Je vertilt je eraan.

Hoe waar het ook is, dat je er niet aan voorbij mag gaan zoals de priester en de leviet deden – en samen ben je tot veel meer in staat dan in je eentje – tot die conclusie brengt Jezus de wetgeleerde niet. Jezus draait de vraag om. Niet: wie is mijn naaste? Maar: wie van deze drie is de naaste geweest, of geworden, van de man die in de handen van de rovers is gevallen?

Zo verandert de blikrichting. De wetgeleerde moet antwoorden door zich te verplaatsen in de situatie van het slachtoffer. Dan is er maar één antwoord mogelijk: de Samaritaan.

Maar die verachtelijke naam neemt hij niet in zijn mond. Hij zegt: de naaste was degene, die hem barmhartigheid heeft bewezen. Dat is de spijker op zijn kop.

Met andere woorden, de naaste is niet de man of de vrouw die op mijn weg komt en die ik helpen moet, maar degene op wiens weg ik lig en die mij barmhartigheid bewijst.

De naaste is niet degene, die op onze hulp ligt te wachten, maar de medemens die ons de helpende hand biedt.

De naaste is degene, die risico's voor mij wil lopen, iets van Gods barmhartigheid in mijn bestaan brengt, verantwoordelijkheid voor mij wil dragen, mij op de been helpt, mijn leven redt.

Zo brengt het slot van de gelijkenis ons naar de verteller, naar Jezus zelf.

Die onze naaste geworden is. Die ons in Gods naam gezocht en gevonden heeft.

In onze verlorenheid en schuld. Ons opgetild heeft uit de dorens en distels van het leven.

Ons thuis brengt bij God.

De gelijkenis eindigt met een opdracht: Ga heen en doe evenzo.

De wetgeleerde moet dus toch wat doen, namelijk een naaste zijn voor mensen die op de één of andere manier in het slop zitten. Door te helpen, ook als het offers vraagt.

Wees een barmhartige Samaritaan voor ze. Laat ze iets zien van Gods barmhartigheid.

Daarmee roep je iets op van dat eeuwige leven, waar je op uit bent. Niet pas voor straks.

Maar hier en nu al. Ga heen en doe evenzo.

Amen